

Elvira Wojciechowska-Laszczyk

Ідея територіального патріотизму Вацлава Липинського

Scientific Bulletin of Chełm - Section of Pedagogy nr 1, 62-64

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

ІДЕЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ПАТРІОТИЗМУ

ВАЦЛАВА ЛИПІНСЬКОГО

ELVIRA WOJCIECHOWSKA-LASZCZYK

АННОТАЦІЯ: Вацлав Липинський - відомий український діяч початку ХХ ст., прагнув об'єднати людей на ґрунті територіального патріотизму. Термін „територіальний патріотизм”, в ХІХ ст., був притаманний для кількох наукових шкіл, але першою серйозною групою стали „хлопомани” на початку 60 - років у ХІХ ст. Проблеми „територіалізму” Липинський представляв так: кожен, незалежно від його етнічної приналежності, релігії або мови, якою користувався, кожен хто проживає на території історичних українських земель є українцем. Україна повинна бути батьківщиною для всіх своїх громадян. А – „українцем є кожен, хто хоче щоб Україна перестали бути колонією”.

КЛЮЧЕВІ СЛОВА: територіальний патріотизм, нація, свідомість, держава

Єдиний спосіб об'єднання українського народу, на думку Вацлава Липинського - відомого українського діяча початку ХХ ст., це об'єднання людей на ґрунті територіального патріотизму. Концепція територіального патріотизму використовувалася ще до Вацлава Липинського, вже в ХІХ ст., серед козацької старшини, української шляхти. Незважаючи навіть на те, що більша частина цього прошарку населення прийняла російську чи польську національно - політичну ідеологію, по суті, там продовжував існувати український «територіальний патріотизм». Враховуючи і те, що в середовищі практично повністю зрусифікованим, свідомість тогочасної української шляхти що до її національної приналежності ще не повністю загасла, а залишилося бажання саморозвитку і бажання мати власну національну державу.

На початку ХІХ ст., державно-територіальний патріотизм козачої старшини та їх нащадків, як правило, не виступав за межі тогочасних гетьманських земель. Це пояснюється тим, що „[...] на лівому березі залишилася шляхта українська; нащадки козацької старшини, не були ще зденаціоналізовані, так як наприклад, шляхта на правобережній Україні. З такої шляхти походили ініціатори національного відродження [...]”¹.

Термін „територіальний патріотизм”, в ХІХ ст., був притаманний для кількох наукових шкіл. Починаючи з 20-30 рр. ХІХ ст., зустрічаємо так звану українську школу в польській літературі, яка займає певне місце в історії польського романтизму². Деякі представники цієї школи намагалися писати народною українською мовою, натомість

¹ Ю. Охрімівч, *Розвиток української національно-політичної думки*, Нью-Йорк 1965, с.1

² Рог. Т. Яцечко, *Особливості українського територіального патріотизму кінця ХІХ - початку ХХ ст.*, Вячеслав Липинський в історії, теорії і практиці українського державотворення, Матеріали Міжнародної конференції 26-27.04.2007 р., Луцьк 2007, с. 405-406.

завжди писали польською мовою. Політична ідеологія поляків - українофілів була адресована однак на відродження історичної Речі Посполитої. Україна в складі майбутньої Речі Посполитої мала бути автономним утворенням. Натомість, першою серйозною групою стали „хлопомани” на початку 60 - років у XIX ст.³

Проблеми „територіалізму” Липинський представляв так: кожен, незалежно від його етнічної приналежності, релігії або мови, якою користувався, кожен хто проживає на території історичних українських земель є українцем. Липинський стверджував, що українська нація може об'єднатися на основі територіальної приналежності. Підкреслював, що тільки пробудження почуття солідарності та єдності⁴ жителів української землі, незалежно від їх етнічної приналежності, соціального класу, віри сповідання - буде сприяти їх об'єднанню. Україна повинна бути батьківщиною для всіх своїх громадян.

Дослідник неодноразово підкреслював, що відсутність територіального патріотизму, який також стосувався жителів інших націй, які проживали в Україні, також відіграв свою руйнівну роль у формуванні української державності. Липинський сформулював визначення поняття українець – „українцем є кожен, хто хоче щоб Україна перестали бути колонією”⁵.

Територіальний патріотизм є основним фактором у будівництві держави. Переконавання Липинського о еквівалентності державного і національного організму базувалося на твердженні, що „бездержавність” українського народу була пов'язана з незрілістю українського народу. Продовжуючі міркування можна зробити такий висновок, що Липинський був одним з перших мислителів, який розмежував поняття нації як факт політичний та етнічна група, факт „племінний” і „ідеологічний”. Нація може виникнути тільки після формування у групі етнічній „свідомості” національної ідеї, коли такий термін, як „ми” тобто група етнічна будуть предметом їх розуміння і роздумів, коли – „ми” перетвориться на „свідому цілість”, яка, усвідомлює собі свою індивідуальність, і буде боротися за своє існування. Усвідомлення того що, „ми” це народ - група етнічна, тобто зрозуміння своєї національної особливості, дозволить створити новому суспільству „ми” - націю, державну націю.

Прогресивне зміцнення національних ознак відбувалося на базі почуття територіальної цілісності, усвідомлення територіального патріотизму. „Усвідомлення території” для громадян має бути елементом який з'єднує одну громаду, яка називається нацією. Для формування серед української нації патріотизму потрібне вищезгадане почуття єдності.

Липинський стверджував, що свідомість це є його територія, територія, на якій він проживає, і звідци бажання мати на цій території свою державу є основним завданням національного руху. Націоналізм і соціалізм - це не ідеологія території, але ідеологія „громади”, почуття соціальної єдності, навіть коли люди живуть на іншій території. Натомість, соціальний клас на думку Липинського - це фундамент, на якому ґрунтується будівля держави. Її реальними архітекторами є соціальні групи: національна аристократія, еліти. Для Липинського еліта - це активна частина суспільства, яка формує державу і народи. Будь-яка державна нація в той чи інший історичний період, містила певну групу людей, яка є основою її національного існування. Історично склалося, що еліту створили емігранти з чужих племен. В українському суспільстві носіями елітарної культури були аж ніяк не українці, а поляки. Вони асимілювалися з "українською національною масою", стимулюючи

³Рог. І. Лисяк-Рудницький, *Історичні есе*, т. 1, Київ 1994, с.206.

⁴ Почуття територіальної цілісності є найбільш важливим фактором, основою для цього є: спільність традиції, культура.

⁵ В. Липинський, *Листи до братів-хліборбів*, Київ-Філадельфія 1995, с. XX.

процес її відокремлення від інших племен, наприклад російських. Саме цей процес [...] приводить до "українства"⁶. Переконавшись тим, Липинський був послідовно вірний до кінця свого життя.

Література:

1. <http://litopys.narod.ru/ukrxxr/a03.htm>, «Классократическая Версия».
2. Липинський В., *Листи до братів-хліборбів*, Київ-Філадельфія 1995.
3. Лисяк-Рудницький І., *Історичні есе*, т. 1, Київ 1994.
4. Охрімівич Ю., *Розвиток української національно-політичної думки*, Нью-Йорк 1965.
5. Яцечко Т., *Особливості українського територіального патріотизму кінця XIX - початку XX ст.*, Вячеслав Липинський в історії, теорії і практиці українського державотворення, Матеріали Міжнародної конференції 26-27.04.2007 року, Луцьк 2007.

THE IDEA OF TERRITORIAL PATRIOTISM WACLAW LIPINSKI

ELVIRA WOJCIECHOWSKA-LASZCZYK

ABSTRACT: *Waclaw Lipinski - the famous Ukrainian activist of early XX century. He desired to unite nation on the basis of territorial patriotism. The term "territorial patriotism " in the XIX century, was characteristic for several scientific schools, but the first serious group was "peasants" in the early 60 of the XIX century. The issue of "territorialism" Lipinski presented as follows: everyone regardless of ethnicity, religion or language, everyone who resides on the land which used to belong to Ukraine is Ukrainian. Ukraine should be homeland for all its citizens. "Ukrainian is anyone who wants to Ukraine ceased to be a colony ".*

KEY WORDS: *territorial patriotism, nation, consciousness, country.*

⁶ <http://litopys.narod.ru/ukrxxr/a03.htm>, «Классократическая Версия».